

A Study of Samples of Terms and Expressions Related to Turkish Proverbs and Their Counterparts in the Mosul Dialect.

Hassan Mohammed Arab

Department of Turkish Language/ College of Arts /
University of Mosul / Mosul-Iraq

Article Information

Article History:

Received April 6th, 2025

Revised May 1st, 2025

Accepted May 1st, 2025

Available Online December 1st, 2025

Keywords:

Mosul dialect,
Turkish language,
Suffixes,
Words and proverbs

Correspondence:

Hassan Mohammed Arab

hhassan.m.f@uomosul.edu.iq

Abstract

There is a deeply rooted linguistic relationship between Turkish and Arabic, and it is well-known that the Arabic language has significantly influenced the Turkish language. Although the influence of Turkish on Arabic has not been as extensive, it has left clear marks on Arabic dialects, particularly the Mosul dialect. This can be attributed to the long period during which the Ottomans ruled the city of Mosul, leaving a significant impact on the daily lives of its people, including their language. Through this study, the influence of the Turkish language on the Mosul dialect has been highlighted. The Mosul dialect has incorporated many Turkish words and expressions that have become part of the daily speech of the city's inhabitants. This influence became more pronounced during the period of Turkification policies implemented by the Ottomans, where learning Turkish became mandatory in schools, and Turkish was the official language of education. Additionally, trade relations between Mosul and neighboring Turkish regions further reinforced this influence.

In this study, examples of Turkish terms and expressions that have entered the Mosul dialect were examined, along with proverbs that reflect this influence. The study demonstrates that the Turkish language has left a noticeable impact on the everyday speech of the people of Mosul, reflecting the depth of cultural and historical ties between the two regions..

DOI [10.33899/radab.2025.158884.2349](https://doi.org/10.33899/radab.2025.158884.2349), ©Authors, 2023, College of Arts, University of Mosul.

This is an open access article under the CC BY 4.0 license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

دراسة نماذج من المصطلحات والالفاظ المتعلقة بالامثال التركية وما يقابها في اللهجة الموصلية

حسن محمد فرحان*

المستخلص :

هناك علاقة لغوية عميقة الجذور بين التركية والعربية، ومن المعروف أن اللغة العربية أثرت في اللغة التركية، وعلى الرغم من أن تأثير اللغة التركية لم يكن بقدر اللغة العربية، إلا أنها أثرت في اللهجات العربية وخاصة في اللهجة الموصلية. إذ كانت مدينة الموصل تحت حكم الاتراك العثمانيين مدة طويلة وقد ترك وجود العثمانيين في المنطقة آثارا كثيرة في الحياة اليومية لاهل الموصل، ومن هذه الاسباب قد

* قسم اللغة التركية/ كلية الاداب / جامعة الموصل/ الموصل -العراق

نرى تأثير اللغة التركية في لهجة الموصل، فقد حملت اللغة التركية الكثير من ملامح كلام لاهل مدينة الموصل، وقد اصبح ذلك اكثر وضوحا خاصة مع سياسة التتريك التي نفذها الاتراك في مدينة الموصل. وفي ذلك الوقت اصبح تعلم اللغة التركية اجباريا على اهل مدينة الموصل، وحتى في المدارس كانت لغة التعليم هي اللغة التركية، وبما ان مدينة الموصل قريبة من الحدود التركية فقد اصبحت هذه التأثيرات اقوى بسبب العلاقات التجارية، وفي هذه الدراسة تطرقت الى دراسة نماذج من المصطلحات والالفاظ المتعلقة بالكلمات والامثال التركية في لهجة اهل الموصل، وتظهر في هذه الدراسة تأثيرات اللغة التركية في الكلام اليومي لاهل مدينة الموصل.

الكلمات المفتاحية: اللهجة الموصلية ، اللغة التركية ، اللواحق ، الكلمات والامثال

“Musul Ağzındaki Türk Dilindeki Terminolojisi: kelimeler ve Atasözleri Üzerine İnceleme.”

Özet

Musul şehri birkaç asırdan fazla bir süre Osmanlı Türk yönetimine işgalında kalmış ve tüm bunlar tarih kitaplarında açık ve detaylı bir şekilde yer almıştır. Türklerin varlığının uzun sürmesi Musul halkının hayatında her yönüyle etkisini bırakmıştır ve bu yönlerin arasında Musul halk dilinin Türkçeye etkisi de bulunmaktadır. Türk dili, bazı olgularını Musul halkının konuşmasına aktararak damgasını vurmuştur. Özellikle Türklerin Musul'da uyguladığı Türkleştirme hareketinin varlığıyla. O dönemde Musul halkının Türkçeyi öğrenmesi gerekiyordu. Hatta okullar Türkçe okumayı devam etmeye başlamış, Türkiye sınırının Musul'a yakın olduğu için ticaretin hareketliliği nedeniyle şehrimizin halkının dili bu dilden etkilenmiş, buna karşılık Türkçe de Arapça Kaynaklardan etkilenmiştir. Türkçe sözlüğe girenler artık sözlüklerinde ve günlük konuşmalarında yüzlerce Türkçe Terminoloji kelimeler ve Atasözleri buluyordu

Giriş

Musul ağızı, Türk dilinin zengin çeşitliliği içinde kendine özgü bir yer tutar ve bölgedeki halkın günlük yaşamını, inançlarını, tarihsel geçmişini ve kültürel etkileşimlerini yansıtan birçok terminoloji kelimesi ve atasözü barındırmaktadır. MÖ 10. asırdan bugüne kadar çok farklı yerlerden farklı zamanlarda, farklı niyet ve sebeplerle çıkıp gelmiş bulunan Türk soylu halkların en eski yerleşme yerlerinden birisi Musul idi. Musul, gerek Abbasiler, gerek Büyük Selçuklu ve Anadolu Selçuklu Devletleri ile Osmanoğulları Devleti sırasında, cesareti ve dirayeti ile öne çıkmış çeşitli seviyelerdeki Türk asker ve komutanların yerleştiği bir beldeye gelmiştir. Dört asra yakın bir zaman Osmanlı idaresinde kalan Musul vilâyetinde Türkmenlerin sosyal hayatta etkin bir rol oynadıkları bilinmektedir. Bunun yanında bölgede Safeviler döneminde yerleştirilmiş olan Türkler de önemli bir yer oluşturmaktadır.

¹(Türkmen, 2011, s.5)

Musul Irak'ın en önemli şehirlerinden biridir. Musul şehri birkaç asırlardan süre Osmanlı İmparatorluğu yönetimine ait kalmış ve hep bunlar tarih kitaplarında açık ve detaylı bir şekilde yer almıştır. Osmanlı Türklerin varlığı uzun uzun sürmesi Musul halkının hayatında büyük bir yer bırakmıştır. Burada oturanlar Osmanlı Türkü değil Selçuklu ve Osmanlı'dan çok önce Orta Asya'dan gelenler bulunmaktaydılar. Öz Kendilerine özgü bir Türk şivesi konuşmaktadırlar. Bu şiveler ne İstanbul ne de Ankara şivesine benzemektedir. Musul'u Türkiye'ye nasıl bırakılması ve bölgenin bölünmesine kaarar alınmasında da Musul Türkiye'ye ait olduğunu bildirilmiştir.²(Yerlik,2019,s.63)

Bugün Musul'un günlük konuşma dilini inceleyen ve dinleyen herkes, bu etkinin Türk dili üzerindeki izlerini bulacaktır ve bu izler, Musul'un günlük konuşma dilindeki kelime dağarcığından bazı örneklerle tartışacağımız çeşitli olgularla temsil edilmektedir.³(Yalçın, 2004, s.96) Bu değişim hareketi bir kültürden başka bir kültüre yerleşme olduğu için halk üzerinde biyolojik, psikolojik ve sosyolojik etkiler bırakabildiği gibi aynı zamanda ekonomik, kültürel ve siyasi boyutlarıyla toplum yapısını da değiştirmesi görülmekteydi.⁴(Ergün, 2018, s.3)

Musul ağızı belirgin bir fonetik ve sözcüksel çeşitliliğin bulunduğunu ve bu durumun onu farklı ağız haline getirdiğini belirtmekte fayda vardır. Bu farklılıklar sosyal ve diğer coğrafi faktörlerden kaynaklanmaktadır. Sosyal faktörün, insanların etnik kökenlerinin yanı sıra birbirleriyle karışması, bireylerin bir bölgeden diğerine göçmesi ile temsil edildiğini görebiliriz. Coğrafi faktöre gelince, coğrafi bölge ağızları ve çeşitliliklerini etkileyen en önemli faktörlerden biri olarak değerlendirilebilir. Bu coğrafi çevrenin genişliği ve bölgelerin çokluğu açısından, dolayısıyla Musul ağızlarının bazı özelliklerde yakınlaşırken bazılarında vurgu, yumuşama, ses gibi özellikler ve fonetik olaylar açısından farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır.⁵(Abdulghafoor, 2024, s.2)

Araştırmada Kullanılan Kısaltmalar.

Bk. Bakınız

Krş. Karşılaştırınız

M. Milat

mc.muçem

MÖ. Milattan önce

s. Sayfa

S. SAYI

Sn. Sanayı

Hız. Hazreti

Abdullah b.Ali

ABD. Amerika Birleşik Devletleri

1. Musul Tarihi

Musul MÖ.dönemlerde Arapların ‘‘El Hilal Kasip’’adı verilen bölgede yaşadığı bir yerleşim alanıydı.El-Hilal Kasi,Arap Yarımadası topraklarının bir uzantısı olarak bilinir.Bu süreçte,çeşitli ticaret yollarının kesişim noktasında bulunan Musul,Dicle ve yağmur sularıyla sulaanan geniş ve verimli ovalara hakim bir şehir olarak dikkat çekiyordu. Musul, Aşur Araplarının işgal ettiği antik şehirlerden biriydi. MÖ. 108’de Aşurlular, Ninova’yı başkent olarak belirlemiş ve çevresine kaleler inşa etmişlerdi. Ancak MÖ. 612’de Medler ve Keldaniler tarafından Ninova şehri yıkıldı,burada yaşayanların büyük bir kısmı öldürüldü,evler yıkıldı ve geriye çok az sayıda sakin hayatta kaldı. Zamanla bölge sâkinleri geri döndüler ve Dicle Nehri’nin batı kıyısında onlar için yeni bir kale inşa edildi.Bu kale, Musul (Musila) adıyla anılmaya başlandı. 331-550 yıllarında arasında bölgeye hakim olan Akamenid İmparatorluğu, Araplar ve Perslerin yerleşimiyle ilgilenmiş ve Musul giderek önem kazanan bir şehir haline gelmiştir.Bu ismin,yerleşik Arap halkı tarafından şehre verilen bir ad olduğu düşünülmektedir.Çünkü Musul, Doğu ile Batı’yı birbirine bağlayan önemli ticaret yollarının kesişim noktasında yer almaktadır. ⁶(ص12،198الديوه،)

2. Musul ağızı. Musul, Kuzey Irak’ta yer alan ve bölgenin en önemli şehirlerinden biri olarak kabul edilen tarihi bir merkezdir. İslam coğrafyasının meşhur şehirlerinden biri olan Musul, tarih boyunca stratejik ve kültürel bir öneme sahip olmuştur. Şehir, Iraklılar arasında el-Maslaviyye (المصلاوية) adıyla da anılan kendine özgü bir ağıza sahiptir. Bu ağız, yalnızca Irak’ta değil, Suriye’nin kuzey bölgeleri ve Türkiye’nin güney doğusunda da yaklaşık yedi milyon kişi tarafından konuşulmaktadır.

Musul ağızı, fasih Arapça ile pek çok ortak özelliğe sahiptir. Bu nedenle, diğer bölgesel ağızlara kıyasla fushâ’ya daha yakın bir dil yapısına sahiptir. Osmanlı yönetimi döneminde ise Musul ağızı, Türkçenin etkisini hissetmiş ve bu etkileşim sonucunda Türkçe kökenli pek çok kelime günlük dile dâhil olmuştur. Türkiye’ye coğrafi yakınlık, bu kelime alışverişini daha da pekiştirmiştir.

Bu ağızın dikkat çekici özelliklerinden biri, kaf (ق) harfinin telaffuzundaki özgünlükte gizlidir. Örneğin, ‘‘kale’’ (قال) kelimesi, harf değişimine uğramadan orjinal hâliyle kullanılmaya devam etmektedir. Bu detay, Musul ağızının karakteristik unsurlarından biri olarak öne çıkar. ⁷(Özbek, 2020, s.19)

Musul,Irakta Türk lakaplarının en sık kullandığı şehirlerden biridir.Aile içinde,büyükbabalarının isimlerine eklenen bu lakaplar,genellikle kişilerin resmi görevlerini ya da ticari unvanları ifade ederdi

Özellikle Musul ağzının kadınlar arasında, ev işleriyle ilgilenmeleri ve erkeklerin dış dünyasındaki sebeplerle karışmamaları, bu ağzı özgün bir şekilde kullanmalarına ve çalışmada daha yetkin durumuna gelmelerine olanak sağlamıştır. Musul ağzının kadınların dillerinde korunması dikkat çekicidir ve evlerdeki bakımları ve erkeklerin aksine karışmamaları nedeniyle erkeklere göre özgün üslubunda ve durumunda ustalaşabilmeleri daha iyidir. İş ve geçimini sağlamak için karıştırmak, bazı kelimeleri karıştırıp diğer şehirlerin ağızlarıyla örtüşebilir ve eşsiz ağzı aracılığıyla Musul'a ait olabilirler. 8(Abdulghafoor,2024,s.70)

3. Türkçenin Irak ve Musul ağzında Etkisi

Türkçe, tarih boyunca Irak Arapçası üzerinde en çok etkisi olan dillerden biri olmuştur. Sosyal ve gündelik hayatta konuşulan ve kullanılan bir çok kelime, Irak ağzına yerleşmiştir. Türkçe Irak ağzı üzerindeki etkisi sadece kelimelerle sınırlı kalmamıştır. Aksine, bu etkinin ağızda yapılan dilsel tercihlere de yansımaları görmek mümkündür. Bu ağız, Irak genelinde, Tikrit, Samarra, Enbar, Babil, Vasıt gibi Bağdat'a yakın bölgelerde yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Irak ağzı hem, Irak içinde hemde dışında tanınan bir ağızdır. Ayrıca, Irak ağzı üç ana bölüme ayrılmaktadır. Bunlardan ilki, Bağdat ve Vasıt ağzı olup, yukarıda kısaca bahsedilmiştir.

. Irak-Türkiye ilişkilerindeki coğrafi faktör yüzlerce yıldır büyük önem taşımaktadır, çünkü hem Irak hem de Türkiye önemli jeostratejik özelliklere sahip komşu ülkelerdir. İki ülke arasında 331 kilometreden fazla uzanan ortak bir sınır var ve bu da Türkçenin Irak ağzı ile uyumuna büyük katkı sağladı. 9(Obeid - Acar, 2021, s.48)

Musul ağzı, Irak'ın kuzeyinde kullanılan bir ağız olup, bu ağız "Musul veya "Muslavi ağzı denilmektedir. "Bu ağız Musul ve çevresindeki bölgelerde, Erbil, Kerkük, Tikrit ve Enbar'da yaygın olarak kullanılan bir ağızdır. Bu ağız Türkçe kelimelerin çokça kullanılmasıyla tanınmaktadır. Çünkü Musul şehri çok uzun bir süre Osmanlı Devletinin yönetimi altında kalmıştır. Bu ağzın en önemli özelliklerinden biri "Ra" harfini "Gayın" harfine dönüştürmesidir. Örnek : "Recul" yerine "Gecul" şeklinde söylemeyi, "Râhe" yerine "Gâhe" şeklinde söylemeyi tercih etmektedirler. Ama Allahu Talanın isimlerini söylerken fasih şeklinde okunmakta ve "ra" harfine dönüştürülmemektedir.¹⁰(Shalawee, 2018, s.7)

4. Musul ağzında Türkçe Gramer Unsurları:

Osmanlıların Musul coğrafyasına hâkimiyeti döneminde Türk dili Arapçaya tesir etmiş, birçok Türkçe kelime Arapçaya geçmiştir. Arapça ile Türkçe arasındaki bu etkileşim sadece kelimelerle sınırlı kalmamıştır, çeşitli Türkçe ekleri de Arapça konuşma diline kazandırmıştır. Bununla beraber, Araplar Türkçe eklerin kullanım alanını genişletmiş ve Türkçede mevcut

olmayan yeni anlamlar dahi ortaya çıkmıştır.¹¹(Özbek, 2020, s.91)

-Li Yapım Eki

Musul ağzında ismin sonuna -Ye (ي) harfi veya Elif, Vav, Ye (ي, و, أ) harfleri eklenerek; bir yere aitlik, bağlılık anlamı gösterir. Örnek, مصري (Mısırlı). Türkçe de ise -Lı (-Li, -Lu, Lü) eki eklenerek bu anlam katılır. Örnek, Urfa-lı denilmektedir.¹²(Ergin,2009,s.211)

-'lik,lık,lük,luk' eki: Bu ek Türkiye Türkçesinde daha fazla kullanılan eklerden biridir. İsimden isim yapma eklerinden biridir. Belli başlı işlevleri yer, alet, topluluk isimleri soyut isimler ve sıfat yapmaktadır: odunluk, ormanlık, yeşillik...

Musul ağzında ise: Tembellik-تبللغ, çamurluk,-جامرلغ.

Irak Arapçasında söz konusu ekin yalnızca bir kullanımı vardır ki oda "-li" dir. Irak Arapçasında bu ek, genellikle, yer isimlerine eklenmesi şeklinde kullanılır ve aitlik ifade eder.¹³(Maslıh, 1996, s.185)

Osmanlı - عثمانلي

Erbilli - أربيلي

Beybetli - هيببتلي

Urfalı (Urfalı) - اورفالي

Kerkükli (Kerküklü) - كركوكلي

Bağdatlı (Bağdatlı) - بغدادلي

Kapağlı (Kapaklı) – قباغلي

-Çi” Yapım Eki

Musul ağzında diğer eklere göre daha sıklıkla kullanılan bu ek, çoğunlukla çeşitli meslek ve uzmanlık alanlarını ifade etmek için kullanılır. Bununla birlikte, “çi” eki ilave edilen ve günlük hayatta kullanılan bazı sözcükler, davranış ve karakteri

ifade eder.¹⁴(Maslih, 1996, s.163)

Şekerci - شکر جي Saatçi - ساعچي

Çaycı - چاي جي Tütüncü - توتنجي

Kebapçı - کباب جي Döşemeci - دوشمجي

Keyifçi - کيف جي Şakacı - شاقجي

Sahteci : سختجي

-Siz Yapım Eki

Adlara gelerek sıfat niteliği taşıyan sözcükler yapar: Kimse-siz, tutar-sız, ahlak-sız, gibi.¹⁵(Hangirmen, 2006, s.299)

Musul ağzında -siz (سز) kullanımını ise yalnızca olumsuz

davranış, karakter ve üslupla sınırlı denilebilir.¹⁷(Maslih, 1996, s.159)

Akılsız - عقل سز

Hayasız - حيا سز

Vicdansız - وجدان سز

Edepsiz - ادب سز

Ahlaksız - اخلاق سز

Dinsiz - دين سز

İmansiz - ايمان سز

5. kelimeler

Türkçe	Musulluca	Kelimelerin Arapça Anlamı
armut	عرموط	كمثري
aferim	عفارم	أحسننت
ağa	أغا	سيّد العشرة ، سيّد
antika	غنّتيكه	تحفة
ayran	عر ئان	إلّ نب إلرانب ، شنينة
bağa	باغه	مادة من إلب لستيك

badem	بَادَمْ	لوز
bahşiş	بِقشيش	اكرامية
baht	بخت	حظ
baklava	بقلوة	نوع من الحلويات
barut	بارود	بارود ، الغبار الناري
balkon	بلكونة	شرفة
balta	بلطه	إفأس
bayrak	برثق	الراية
belki	بلك	ربما
benzin istasyonu	بنزين خانة	محطة وقود
boş	بوش	فارغ
boya	بوية	صبيغ ، دهان
börek	بورك	نوع من الفطائر
bulgur	برغل	قمح مجروش بعد سلقه وتجفيفه
burgu	برغو	بسمار حلزوي
cam	جام	زجاج
cacık	جاجيك	لبنيّة
cüzdan	جزدان	محفظة نقود
çanta	جنطه	حقيبة
çarşaf	جرجف	غطاء شير
çamurluk	چامورلغ	إلواق من الطرنب
çatal	چطل	شوكة
çay	چاي	شاي
çerez	چرز	مكسرات

çekmece	جكمجه	صندوق داخل السيارة
Çekiç	چاكوچ	مطرقة
Çehre	جهره	شكل ، وجه
çizme	جزمة	حذاء مطري
çinko	چينكو	صفيح
çorba	شوربه	حساء
çömçe	جمجة	مغرفة الطعام
çöl	چول	صحراء
çuval	چوال	متاع ، كيس
deste	دسته	حزمة
değirmen	دكرمان	طاحونة
dolap	دولاب	خزانة
dolma	دولمه	نوع من الاكل
dönüm	دونم	وحدة قياس لإراضي
döşek	دوشك	فراش
dürbül	دوربيل	منظار
düğme	دُگمة	زر
efendi	أفندي	سيد
eski	أسك	عتيق ، قديم
fişek	فشك	طلق نارى
fincan	فنجان	قدح

fıstan	فستآن	ثوب نسائي
fırça	فِرْجَة	فرشاة
geri	گري	خلف ، وراء
gümrük	إلکمارك	إلجمارك
hatun	خاتون	سيّدة
hastane	خستّ خاتّة	مستشّ نف
havlu	خاول	منشفة
kabin	كابينة	مقصورة
kaçak	قچق	مهربات
kapat	قَبَط	أغلق

kapak	قَبَق	مسقف
karagöz	قره قوز	دُمّية
karavana	قروانّة	القافلة
Kayış	قايش	حزام
karyola	قربوله	هيكل سرير
kasa	قاصة	خزينة ودائع امانة
kaşık	خاشوکه	ملعقة
kaşmer	قشمر	إلمزاح
karton	کارتون	علبة مصنوعة من الورق المقوّى
kanepe	إلقنفة	الأريكة
kazma	قزمه	آلة حفر

kebab	كباب	إلحم المشوي
kelepçe	كلبجه	سلسلة من حديد يستعملها الشرطة في القبض على الناس
kiraz	كرز	فاكهة الكرز
Kıyma	قيمة	إلحم المفروم
köfte	كوفته	طعام من لحم
köşk	كوشك	متجر صغرت
kundura	قندره	حذاء
kutu	قوطيه	علبة من الصفيح
kürek	كرك	مجراف - مسحة
lahana	لهانة	ملفوف
lamba	لمبه	مصباح
lastik	لاستيك	مطاط
maşa	ماشة	مشبك شعر
maydanoz	معدنوس	إلمقدونس
nazik	نأزك	إلناعم ، الرقيق
nişan	نیشان	وسام
paça	باجه	أكلة مكونة من أرجل ورأس الخروف أو إلبقر إلمسلوقة
palto	بالطو	معطف
pabuç	بأبوج	نعال ، حذاء

pantolon	بنطرون	بنطال
pastırma	باسطرمه	إلحم إلمجفف إلمحشوم من أمعاء إلذبائح

pazar	بازار	سوق
pehlivan	بهلوان	إلبارع نوع من الألعاب التي تتطلب التوازن والخفة على الحبل
perde	برده	ستائر
perhiz	بهريز	حمية
rampa	رمبة	منحدر
reçete	راجيتة	وصفة طبية
sac	صاج	أكلة شعبية
salata	زلاطه	سلطة خضار
sade	ساده	طعم واحد
sahtekâr	سختاكار	مزيف
sağ salim	صاغ سليم	أي لا يوجد فيه شيء
serseri	سرسري	شخص يلحق النساء ويحرش بهم
saray	سرائ	قصر
sedye	سديّة	نقالة
semaver	سماور	ابريق شاي
sıra	سره	دور
simit	سميط	نوع من المعجنات
soba	صوبا	مدفأة
sonda	صونده	خرطوم
sucuk	سجق	أمعاء إلهائم محشوة باللحم المفروم والتوابل
suç	صوچ	تهمة
şalgam	شلغم	إلل فت

şaka	شَقَّ ه	مزح
şapka	شَفَقَه	قبعة
şeker	شكر	سكر
şiş	شيش	قضيب من حديد
tabur	طابور	صف من الناس يقف بعضهم وراء بعض
taht	تخت	أريكة من خشب
takım	طقم	مجموعة متكاملة
takla	دقله	حركة وقلب
tas	طاسة	اناء من الفضة
tatlı	داطلى	نوع من الحلوى
tava	طاوة	مقلاة
taze	تازه	طري ، جديد
tembel	تتمبل	كسول
teneke	تنكه	وعاء من حديد رقيق
tepe	تبه	هضبة، مرتفع من الارض
tapu	طأپو	سجل عقاري
tepsi	تبسي	طبق
terlik	طرك	إنعل الخفيف
tel	تيل	سلك
tezgâh	تزگاه	منضدة عمل
turşu	طرشي	مخلل
tütün	توتن	تبغ
usta	أوسطه	كلمة تطلق على كل عامل ماهر في الصناعة أو رئيس عمال
ütü	اوتو	المكواة

yaka	ياخه	طوق الرقبة
yavaş	يواش	بيطء
zar	زار	زهر
zengin	زنكين	غني
zincir	زنجرت	سلسلة من حديد

6. Musul atasözleri arasında yaşayan Türk atasözleri.

Aski tas aski hammam:!!eski tas eski hamam!!atasözü anlamıyla Musul ağzında geçer.16(Dabbağ, 1956, s.44)

Umur görmüş:umur görmüş,gün görmüş ,ök tecrübeli anlamındadır.17(Dabbağ,1956,s.93)

Hukum baş aski: hüküm baş eski,çok iyi bir hükmü övmek için kullanılır.18 (Tikriti,1978,s.510)

Hoca Ali malla Ali:Ali hoca,Ali mola.Her hangi bir şeyin kelimeleri değişirse,hiç anlamı değişmez anlamına gelir.19(Tikriti,1978,s.613)

Hem şirin su ,hem yağ:Hem şirin ,hem yağ.20(Dabbağ,1978,s.460)

Yohtir akıl yohtir:Yoktur akıl yoktur.21(Mahfuz,1964,s.24,)

Conclusion

Musul şehri ,Osmanlı Türklerinin yönetiminde çok uzun bir süre kalmıştır ve bu durumda tarih kitaplarında ayrıntılı bir şekilde konular ele alınmıştır.Osmanlıların uzun zamaan bölgede bulunması ,Musul halkının günlük hayatında bir çok izler bırakmıştır.Bu sebeplerden biri de Musul halk ağzının Türkçeden etkilenmesi görülmektedir.Türkçe, Musulluların konuşma diline birçok özelliğini taşımış ve bu hal özellikle Türklerin Musul'da uyguladığı Türkleştirme politikasıyla daha belirgin hale gelmiştir.O dönemde Musul halkının Türkçe öğrenmesi zorunlu duruma gelmiş,mekteplerde bile eğitim dili Türkçe olmuştur.Ayrıca ,Musul'un Türkiye sınırına yakın olduğu için ticaret ilişkileri nedeniyle bu etkiler daha fazla güçlenmiştir.Bugün ,Musul halkının ağzında Türkçeden kalan bazı etkileri takip edeceğiz.Musul halkının günlük konuşmalarında Türkçeden gelen etkiler hale görülmek

References

1. Ahmed Mukhlif Obeid ve Ömer Acar, ‘‘Çağdaş Irak Lehçesinde Türkçenin Türkçenin Etkisi’’Bozok Üniversitesi,İlahiyet Fakültesi Dergisi'nin ,Aralık 2021
2. Al-Dabbağ (Abdulhalik Halil al-Huzali).Mucam amsal al-Mavsil al-ammiya,I-II, Musul,1956
3. Al-Tikriti (Abdurrahman)camharat al-amsal al-Bağdadiya II,Bağdad
4. Bilge Yasemin Ergün, Irak Hükümetlerinin Türkmen Politikası ve
5. Cemal Yalçın, Göç Sosyolojisi, An Yay. , Ankara, 2004
6. Halil İbrahim Gök, Musul Atabegliği: Zengiler (Musul Kolu:1146 - 1233), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İnkılap Tarihi anabilim Dalı,Kayseri,2018
7. Mikhail Hajo Yanzi, Musul Tarihi, Beyrut Katolik Basını, Beyrut 2007

8. Muhammed Ebü Fazl İbrahim, Tarihül Tabari, Tarihü'l-Umem ve'lMulük yay., c.IV, Beyrut, 1967
9. Özbek, Türkçenin Irak Arapçası Üzerindeki Etkisi, Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara, 2020
10. Sarah Yasir Abdulghafoor, Musul lehçeleri arasında karşılaştırmalı fonemik çalışma, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yay., Isparta, 2024
11. Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, Şanlı Urfa, 2019
12. Zekeriya Türkmen, Musul Meselesi, Atatürk Araştırma Merkezi yay., 2.Bas., Ankara, 2011v
13. Saeed Al-Diwa, History of Mosul, Part One, Publications of the Iraqi Scientific Academy, 1982